

Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava

Fakulta bezpečnostního inženýrství

Katedra požární ochrany a ochrany obyvatelstva

**Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a
duševně postižené**

Student: David Koch

Vedoucí diplomové práce: doc. Dr. Ing. Miloš Kvarčák

Studijní obor: Technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu

Datum zadání diplomové práce: 28. Listopadu 2008

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2009

Místopřísežné prohlášení

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracoval samostatně.“

„Přílohy A, B, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnil.“

v Novém Jičíně dne 30. 4.2009

David Koch

Anotace

Koch, D. *Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené*. Ostrava, 2009. 40s. Diplomová práce na Fakultě bezpečnostního inženýrství VŠB - Technické univerzity Ostrava. Vedoucí diplomové práce doc. Dr. Ing. Miloš Kvarčák.

Klíčová slova: speciální škola, evakuace, autismus, komunikace, postižení, zásah

Diplomová práce se zabývá vedením zásahu při požáru v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené. V úvodu je vysvětleno obecné rozdělení ústavů a zařízení pro tělesně a duševně postižené. Další část se zabývá druhy postiženími a jejich komunikací, popisem samotného objektu, jeho rozdělení z hlediska požární bezpečnosti staveb a postupy hasičů při požáru a evakuaci postižených. Poslední část je věnována modelovému objektu speciální školy v Novém Jičíně a doporučením.

The annotation

Koch, D. *Interventions in buildings of special schools for physically and mentally handicapped*, 2009. 40s. The thesis at the Faculty of Safety Engineering, VŠB - Technical University of Ostrava. Chief of the thesis doc. Dr. Ing. Miloš Kvarčák

Key words: special school, evacuation, autism, communication, infliction of, intervention

Thesis deal with lead hit at fire at objects special school for bodily and handicapped. In introduction is an explained common indicative allocation institution plus arrange for bodily plus handicapped. Next part deal with sorts infliction of and their communication. Description himself object, his indicative allocation in light of fire building safety and routes fire fighters at fire and evacuation disabled. Last part is devoted modelling object special school in Nový Jičín and references.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. REŠERŠE	2
3. OBECNÉ ROZDĚLENÍ ZAŘÍZENÍ PRO TĚLESNĚ A DUŠEVNĚ POSTIŽENÉ	4
3.1 DENNÍ STACIONÁŘE.....	4
3.2 TÝDENNÍ STACIONÁŘE.....	4
3.3 DOMOVY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	4
3.4 DOMOVY SE ZVLÁŠTNÍM REŽIMEM	4
3.5 CHRÁNĚNÉ BYDLENÍ	5
3.6 MATEŘSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY SPECIÁLNÍ	5
4. DRUHY POSTIŽENÍ.....	5
4.1 HLAVNÍ ROZDĚLENÍ DRUHŮ POSTIŽENÍ A VÝVOJOVÉ PORUCHY	6
4.2 OSOBY S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM	7
4.2.1. <i>Lehká mentální retardace.....</i>	<i>7</i>
4.2.2. <i>Střední mentální retardace.....</i>	<i>7</i>
4.2.3. <i>Těžká mentální retardace.....</i>	<i>8</i>
4.2.4. <i>Hluboká mentální retardace.....</i>	<i>8</i>
4.3 HLUCHOSLEPOTA	8
4.3.1 <i>Rozdělení podle stupně duálního postižení.....</i>	<i>9</i>
4.4 TĚLESNĚ POSTIŽENÉ OSOBY	9
4.5 AUTISMUS.....	9
4.5.1 <i>Dětský autismus.....</i>	<i>10</i>
4.5.2 <i>Atypický autismus.....</i>	<i>10</i>
4.5.3 <i>Dezintegrační porucha.....</i>	<i>11</i>
4.5.4 <i>Rettův syndrom.....</i>	<i>11</i>
5. ZÁSADY KOMUNIKACE S OSOBAMI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	12
5.1 OBECNÉ ZÁSADY KOMUNIKACE	12
5.1.1 <i>Komunikace s osobou se sluchovým postižením.....</i>	<i>12</i>
5.1.2 <i>Komunikace s osobou se zrakovým postižením</i>	<i>13</i>
5.1.3 <i>Komunikace s hluchoslepou osobou</i>	<i>13</i>
5.1.4 <i>Komunikace s osobou s pohybovým postižením.....</i>	<i>14</i>
5.1.5 <i>Komunikace s osobami s mentálním či duševním postižením</i>	<i>15</i>
5.1.6 <i>Komunikace s autisty.....</i>	<i>16</i>
5.2 OČEKÁVANÉ ZVLÁŠTNOSTI	17
5.3 DOPROVOD OSOB	17
5.3.1 <i>Doprovod osob se zrakovým postižením.....</i>	<i>17</i>
5.3.2 <i>Doprovod hluchoslepých osob</i>	<i>18</i>
6. SPECIÁLNÍ ŠKOLY PRO TĚLESNĚ A DUŠEVNĚ POSTIŽENÉ.....	19
6.1 CHARAKTERISTIKA SPECIÁLNÍCH ŠKOL PRO TĚLESNĚ A DUŠEVNĚ POSTIŽENÉ.....	19
6.1.1 <i>Režim užívání speciálních škol</i>	<i>19</i>
6.1.2 <i>Členění speciálních škol</i>	<i>19</i>
6.1.3 <i>Počty žáků a pedagogů.....</i>	<i>20</i>
6.2 PROTIPOŽÁRNÍ ZABEZPEČENÍ	20
6.2.1 <i>Požadavky na stavby Speciálních škol pro žáky s více vadami.....</i>	<i>20</i>
6.3 ANALÝZA MOŽNOSTI VZNIKU POŽÁRU V OBJEKTECH SPECIÁLNÍCH ŠKOL PRO ŽÁKY S VÍCE VADAMI.....	21
6.3.1 <i>Požárně technické charakteristiky používaných materiálů.....</i>	<i>22</i>
7. OBECNÉ ZÁSADY PŘI POŽÁRECH V DĚTSKÝCH PŘEDŠKOLNÍCH A ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	23
7.1 ÚKOLY A POSTUP ČINNOSTI	24
8. EVAKUACE OSOB	25

8.1 OBJEKTOVÁ EVAKUACE	25
8.2 VLIV KOUŘE NA SCHOPNOST EVAKUACE	27
8.3 ZÁKLADNÍ ČINITELÉ OVLIVŇUJÍCÍ EVAKUACI	27
8.3.1 <i>Psychický stav</i>	27
8.3.2 <i>Fyzický stav</i>	28
8.4 ZPŮSOB VYHLÁŠENÍ POŽÁRNÍHO POPLACHU	28
8.5 ÚNIKOVÉ MOŽNOSTI	29
8.5.1 <i>Evakuační výtahy</i>	29
9. SPECIÁLNÍ MATEŘSKÁ A ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRO ŽÁKY S VÍCE VADAMI V NOVÉM JIČÍNĚ	31
9.1 CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	31
9.2 POPIS STAVBY	31
9.3 DISPOZIČNÍ PROVEDENÍ	32
9.4 SMYSLOVÁ MÍSTNOST	33
9.5 POČTY OSOB	33
10. TAKTICKÉ CVIČENÍ NA BUDOVU SPECIÁLNÍ ŠKOLY PRO ŽÁKY S VÍCE VADAMI	34
10.1 JEDNOTKY PO	34
10.1.1 <i>Jednotka HZS MSK ÚO Nový Jičín</i>	34
10.1.2 <i>Jednotka SDH Obce Starý Jičín</i>	35
10.2 NÁMĚT CVIČENÍ	36
10.3 DOPORUČENÍ	38
11. ZÁVĚR	39
LITERATURA	41
SEZNAM ZKRATEK	43
SEZNAM OBRÁZKŮ	44
SEZNAM TABULEK	45
SEZNAM PŘÍLOH	46

1. ÚVOD

Osoby se zdravotním či mentálním postižením nebo určitým způsobem tělesně handicapované tvoří významnou část společnosti a vzhledem k celosvětovému problému stále více osob projevuje potřebu integrovat se do společnosti. Tito lidé tvoří nezanedbatelné číslo, a to již od narození.

Je proto nezbytné vytvářet podmínky pro realizaci výchovy a cvičení zvláště u postižených dětí. Již dávno pryč jsou doby, kdy postižené osoby posuzovala společnost jako něco špatného a nechtěného, čeho je třeba se zbavit.

Dnešní doba nabízí možnosti výchovy v různých centrech, speciálních škol, kde svým vybavením a hlavně odborným vedením vyškoleného personálu dostanou postižení šanci zlepšit svůj duševní či fyzický stav.

V České republice vzniklo od roku 1989 mnoho takovýchto zařízení a center, a proto si myslím, že by se jim mělo věnovat více pozornosti z hlediska požární bezpečnosti. I sama hasičská veřejnost si není jista, jak se k samotným postiženým chovat. Praktické dovednosti a zkušenosti nejsou, jednak požárů zařízení či speciálních škol je velice málo a stále není překonána bariéra mezi postiženými a veřejností.

Cílem této práce je posoudit vedení zásahu jednotkami požární ochrany, přiblížit chování postižených v případě vzniku požáru, posoudit samotnou evakuaci postižených, upozornit na neobvyklé prostory v zařízeních speciální školy. Součástí plánované evakuace osob je včasné varování a informování o vzniklé situaci.

2. Rešerše

Během přípravy této práce jsem nezjistil, že by se požární bezpečností speciálních škol pro tělesně a duševně postižené zabývala odborná veřejnost v České republice. U zahraničních zdrojů jsem nezjistil literaturu, která by se zabývala zvýšenému nebezpečí požáru ve vztahu k postiženým, kteří navštěvují speciální školy pro žáky s více vadami. Z české literatury jsem objevila pouze zdroj, který se zabývá evakuací postižených osob, a další, ve kterém se řeší problematika evakuace osob se sníženou pohyblivostí.

- BIČAN, T.: *Evakuace osob se sníženou pohyblivostí*. Ostrava: VŠB – TU 2008. 43 s.

Bakalářská práce na fakultě Bezpečnostního inženýrství VŠB – TU Ostrava na Katedře požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Vedoucí diplomové práce Kučera Petr.

Bakalářská práce řeší problematiku evakuace osob se sníženou pohyblivostí. V úvodní části práce jsou stručně charakterizovány osoby se sníženou schopností pohybu, jejich možné komplikace při pohybu v objektech, technické zabezpečení veřejně přístupných budov a technické pomůcky k jejich komfortnějšímu životu. Dále nás pak seznamuje s procesem evakuace jako takovým.

- FOLWARCZNY, L., POKORNÝ, J. *Evakuace osob*. 1.vyd. Ostrava: edice SPBI spektrum, 2006. 125 s. ISBN 80-86634-92-2.

Publikace se zabývá úvahami nad evakuací osob z hlediska požární ochrany a ochrany obyvatelstva. V knize jsou popsány metody pro hodnocení evakuace osob na území České republiky a aktuální poznatky zahraničních autorů prezentované formou matematických rovnic nebo příklady modelů.

- KOSTKA, R.: *Evakuace postižených osob*. Ostrava: VŠB – TU. 2008. 44 s.

Diplomová práce na fakultě Bezpečnostního inženýrství VŠB - TU Ostrava na Katedře požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Vedoucí diplomové práce Ing. Libor Folwarczny, Ph.D.

Diplomová práce se zabývá problémy spojenými s evakuací osob se zdravotním postižením, které nejsou umístěny ve zdravotních zařízeních nebo k tomu určených ústavech a snaží se navrhnout vhodný postup pro řešení dané problematiky.

- LANGR, M. *Zásahy v budovách s výskytem dětí předškolního věku a starších.*

Ostrava: VŠB – TUO. 2008. Bakalářská práce na fakultě Bezpečnostního inženýrství VŠB-TU Ostrava na Katedře požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Vedoucí diplomové práce doc. Dr. Ing. Miloš Kvarčák.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou zásahu jednotek požární ochrany v budovách předškolních zařízení.

3. Obecné rozdělení zařízení pro tělesně a duševně postižené

Pro poskytování sociálních služeb tělesně a duševně postižených se zřizují tato zařízení sociálních služeb:

3.1 Denní stacionáře

V denních stacionářích se poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku nebo zdravotního postižení, a osobám s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. [16]

3.2 Týdenní stacionáře

V týdenních stacionářích se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku nebo zdravotního postižení, a osobám s chronickým duševním onemocněním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. [16]

3.3 Domovy pro osoby se zdravotním postižením

V domovech pro osoby se zdravotním postižením se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

Nezaopatřeným dětem se v domovech pro osoby se zdravotním postižením poskytuje osobní vybavení, drobné předměty běžné osobní potřeby a některé služby s přihlédnutím k jejich potřebám. Osobním vybavením se rozumí prádlo, šatstvo a obuv; některými službami se rozumí stříhání vlasů, holení a pedikúra. [16]

3.4 Domovy se zvláštním režimem

V domovech se zvláštním režimem se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách, a osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a ostatními typy demencí, které mají sníženou soběstačnost z důvodu těchto onemocnění, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Režim v těchto zařízeních při poskytování sociálních služeb je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. [16]

3.5 Chráněné bydlení

Chráněné bydlení je pobytová služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Chráněné bydlení má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení.

Kombinací zařízení sociálních služeb lze zřizovat mezigenerační a integrovaná centra. [16]

3.6 Mateřské a základní školy speciální

Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením školy, popřípadě v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzdělávání jinak. [17]

4. Druhy postižení

Rozdělení do kategorie zdravotního postižení není ve všech případech zcela jasné. V tomto směru mají jednotlivé organizace, resorty či úseky různé názory na začlenění zdravotně postižených osob. Stejná osoba s určitým postižením může být posuzována zcela jinak. [16]

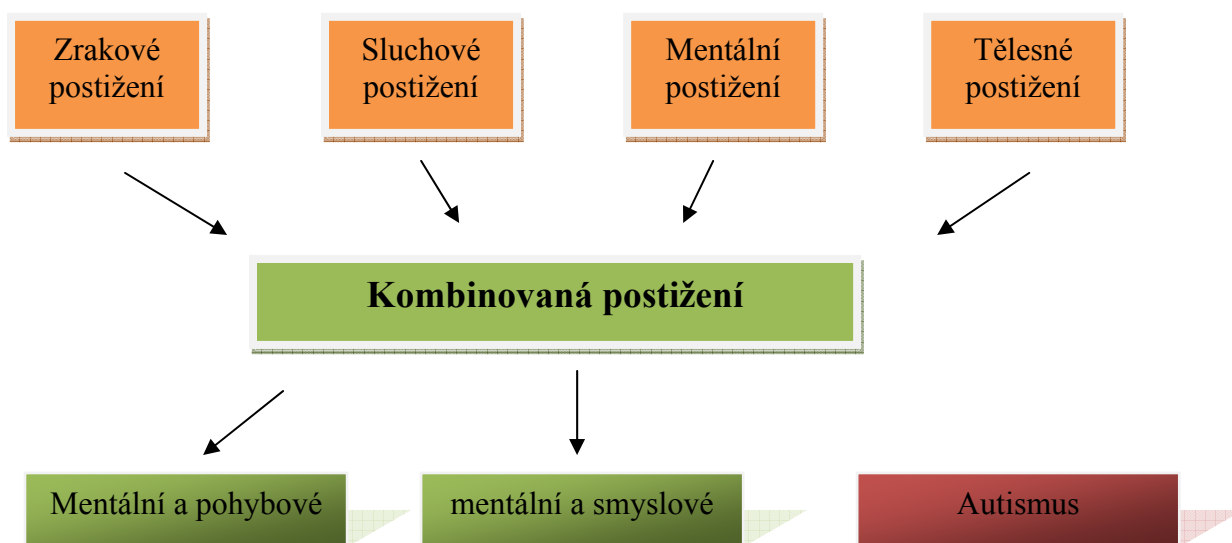
Literatura [16] definuje:

- **zdravotní postižení** jako tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby,
- **čtyři stupně závislosti** na pomoci jiné fyzické osoby za účelem zajištění potřebné pomoci:
 - stupeň I (lehká závislost),
 - stupeň II (středně těžká závislost),
 - stupeň III (těžká závislost),
 - stupeň IV (úplná závislost).[16]

4.1 Hlavní rozdělení druhů postižení a vývojové poruchy

Výběr níže uvedených druhů postižení jsem konzultoval s odbornými pracovníky. Nebylo smyslem uvádět všechna postižení, ale jen ty nejsložitější, a to kombinovaná, která se vyskytují v zařízeních pro tělesně a duševně postižené.

Rozdělení postižení je na obr. 1.

Obr. 1 – Hlavní rozdělení druhů postižení a vývojové poruchy (Autismus)

U všech postižených, kteří navštěvují speciální školu pro tělesně a duševně postižené se objevují minimálně dvě kombinace postižení.

4.2 Osoby s mentálním postižením

Mentální retardace je postižení jedinců, při kterém dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování. Mentálním postižením nebo mentální retardací je nazýváno trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku organického poškození mozku. Není to nemoc, ale trvalý stav. Definice mentální retardace - je to globální poškození intelektových funkcí s narušením vývoje celé osobnosti a společenskou nedostatečností od počátku duševního vývoje. Díky genetickému a organickému poškození nebo souhrnu sociálních a genetických faktorů je snížena inteligence a jsou přítomny poruchy schopnosti abstraktního myšlení a soudnosti, pozornosti a motivace, chápání a orientace, řeči, chování, emotivity, někdy i motoriky. Rozdělujeme čtyři stupně mentálního postižení: [16]

4.2.1. Lehká mentální retardace

Debilita - IQ se pohybuje přibližně mezi 50-69 (což u dospělých odpovídá mentálnímu věku 9-12 let)

Neuropsychický vývoj - omezený, opožděný

Somatická postižení - ojedinělá

Poruchy motoriky - opoždění vývoje

Poruchy psychiky - snížení aktivity psychických procesů, nerovnoměrný vývoj, funkční oslabení, převládají, nárazové a mechanické schopnosti

Komunikace a řeč - schopnost komunikovat většinou vytvořena, opožděný vývoj, obsahová chudost, časté poruchy formální stránky řeči

Poruchy citů a vůle - afektivní labilita, impulzivní [16]

4.2.2. Střední mentální retardace

Imbecilita - IQ dosahuje hodnot 35-49 (což u dospělého odpovídá mentálnímu věku 6-9 let)

Neuropsychický vývoj - omezený, výrazně opožděný

Somatická postižení - častý výskyt epilepsie

Poruchy motoriky - výrazné opoždění, mobilní

Poruchy psychiky - celkové omezení, nízká koncentrace pozorností, výrazně opoždění rozvoj chápání, opožděný rozvoj dovedností, sebe obsluhy

Komunikace a řeč - někteří jedinci jsou schopni sociální interakce a komunikace, mluvený projev bývá často chudý, agramatický a špatně artikulovaný

Poruchy citů a vůle - nestálost nálady, impulzivní, zkratkovité jednání [16]

4.2.3. Těžká mentální retardace

Idioimbecilita - IQ se pohybuje v pásmu 20-34 (u dospělého odpovídá věku 3-6 let)

Neuropsychický vývoj - celkově omezený

Somatická postižení - častá, neurologické příznaky, epilepsie

Poruchy motoriky – stereotypní automatické pohyby, výrazné porušení motoriky

Poruchy psychiky - výrazně omezená úroveň všech schopností

Komunikace a řeč - komunikace převážně nonverbální, neartikulované výkřiky, případně jednotlivá slova

Poruchy citů a vůle - celkové poškození afektivní sféry, časté sebepoškozování [16]

4.2.4. Hluboká mentální retardace

Idiotie - IQ dosahuje nejvýše 20 (u dospělých odpovídá mentálnímu věku 3 roky)

Neuropsychický vývoj - výrazně omezený

Somatická postižení – velmi častá, neurologické příznaky, kombinované vady tělesné a smyslové

Poruchy motoriky - většinou imobilní nebo výrazně omezení v pohybu

Poruchy psychiky – těžké poruchy všech funkcí

Komunikace a řeč - rudimentární nonverbální komunikace nebo nekomunikují vůbec

Poruchy citů a vůle – těžké poškození afektivní sféry, potřebný stálý dohled [16]

4.3 Hluchoslepota

Hluchoslepé osoby trpí dvojvadou složenou ze složky sluchové a zrakové. Zrakovou vadou může být slabozrakost, zbytky zraku nebo slepota, sluchovou vadou pak nedoslýchavost, zbytky sluchu nebo hluchota. Nejlehčí formou hluchoslepoty je tedy kombinace slabozrakosti a nedoslýchavosti. Pro hluchoslepotu jako tzv. multihandicap je charakteristické vzájemné ovlivňování a umocňování obou složek postižení. Výsledný handicap přináší mnohem závažnější ztížení podmínek života, než by byl jen pouhý součet obou handicapů dílčích. Kombinace postižení obou hlavních smyslů zabraňuje možnosti

kompensovat jedním ze smyslů výpadek druhého (jak je to běžné u osob pouze se zrakovým nebo pouze se sluchovým postižením). Hluchoslepota proto extrémně komplikuje výchovu, vzdělávání, pracovní uplatnění, ale i rodinný a společenský život postižených. [9]

4.3.1 Rozdělení podle stupně duálního postižení

Podle stupně duálního postižení se vada rozděluje:

- Slabozraký nedoslýchavý – osoba se zbytky zraku a sluchu
- Nedoslýchavý nevidomý – osoba se zbytky sluchu a totální či praktickou hluchotou
- Slabozraký neslyšící – osoba se zbytky zraku a totální či praktickou hluchotou
- Prakticky hluchoslepý – osoba s minimálními zbytky zraku a sluchu
- Totálně hluchoslepý – osoba totálně nevidomá a neslyšící [7]

4.4 Tělesně postižené osoby

V této kategorii osob se jedná především o osoby, které trpí nemocemi kostí a páteře, poraněním páteře, nemocemi kloubů, revmatickými onemocněními a různými nemocemi svalů a neuromuskulárními nemocemi. U těchto osob lze předpokládat omezenou schopnost či dokonce i neschopnost samostatného pohybu způsobenou jejich onemocněním. Tyto osoby nebudou při evakuaci mít problémy s rozhodováním a orientací v objektu, ale nejspíše budou odkázáni na pomoc druhých nebo alespoň na technické vybavení (např. výtah, invalidní vozík, berle). [1]

4.5 Autismus

Je považován za pervazivní vývojovou poruchu. Jedinci s autismem mají poškozenou schopnost porozumět komunikaci, sociálnímu chování a mají problémy s vývojem představivosti.

Postižený autismem má velké problémy „se čtením z našich očí, gest, postojů“, je těžké pro něj porozumět tomu, co cítíme, co si myslíme a jaké máme úmysly.

Většina autistů trpí mentální retardací, čtyřicet procent autistů předškolního věku trpí zrakovým postižením. Slepota je u autistů výjimečná. U všech autistů dochází k postižení řeči a to z důvodů snížené schopnosti pochopit důvody vzájemné komunikace. [6]

Nepředvídatelné a neadekvátní chování autistických dětí je znakem, který je odlišuje od skupiny mentálně postižených. [12]

4.5.1 Dětský autismus

Stupeň závažnosti poruchy bývá různý, od mírné formy (málo symptomů) až po těžkou (velké množství symptomů).

První nejběžnější postřehy v oblasti celkové komunikace, řečového vývoje a v oblasti sociálního chování:

Postřehy v komunikaci

- Nereaguje na své jméno, neříká, co chce, opožděný vývoj jazyka, nereaguje na pokyny, někdy působí dojmem, že je neslyšící, zdá se, že slyší, ale nikoli ostatní osoby, neukazuje a nemává na rozloučenou, říkal/a několik slov, ale nyní přestal/a

Postřehy v sociálním chování

- Chybí sociální úsměv, raději si hraje o samotě, dává přednost sebe obsluze, je velmi samostatný, některé věci dělá velmi "brzy", špatný oční kontakt, působí, že žije ve vlastním světě, nezajímá se o ostatní děti, ostatní lidi dokáže ignorovat

Postřehy v chování

- Záchvaty vzteku, hyperaktivita/neschopnost spolupracovat/ negativismus, neví, jak si hrát s hračkami, zabývá se určitými věcmi stále dokolečka, chodí po špičkách, neobvyklá fixace na určité hračky (neustále s sebou nosí nějaký předmět, řadí věci do řad, reaguje přehnaně na určité materiály či zvuky, zvláštní pohyby. [20]

4.5.2 Atypický autismus

První symptomy autismu zaznamenány až po třetím roce života. Tato situace je vzácná, ale vzhledem k různorodosti příčin vzniku autismu možná.

Autistické chování se přidružuje k těžké a hluboké mentální retardaci. Můžeme pozorovat některé symptomy jednoznačně typické pro autismus, nicméně mentální věk je natolik nízký, že míra komunikačního nebo sociálního deficitu nemůže být v ostrém kontrastu s celkovou mentální úrovní. [20]

4.5.3 Dezintegrační porucha

Po období normálního vývoje dítěte, které trvá minimálně dva roky, nastává z neznámé příčiny regres v doposud nabytých schopnostech a nástup mentální retardace a autistického chování. Vývoj je prokazatelně v normě ve všech oblastech tzn., že dítě ve dvou letech mluví v krátkých větách, sdílí pozornost, přijímá a iniciuje sociální kontakt, gestikuluje, je přítomna napodobivá a symbolická hra. Nástup poruchy je udáván mezi druhým a desátým rokem věku, nejčastěji se objevuje mezi třetím a čtvrtým rokem. Zhoršení stavu může být náhlé nebo může trvat několik měsíců a je vystřídáno obdobím stagnace. Dítě se zhorší v komunikačních a sociálních dovednostech, často nastupuje chování zcela typické pro autismus. Po tomto období může, ale také nemusí, nastat opětovné zlepšování dovedností. Normy však již není nikdy dosaženo.

Epilepsie se vyskytuje u dětí s dezintegrační poruchou častěji (cca 70%) než u dětí s dětským autismem (cca 30%). [20]

4.5.4 Rettův syndrom

Jedná se o syndrom doprovázený těžkým neurologickým postižením, které má pervazivní (všepronikající) dopad na somatické, motorické i psychické funkce.

Porucha se týká pouze děvčat. Dívky mají jen částečně autistické chování. Výrazný je velmi malý rozsah pozornosti. V oblasti motoriky zaznamenáváme různou míru ztráty úchopových schopností rukou často doprovázenou závažnými poruchami hybnosti. U dívek, které svými klinickými projevy přesně splňují diagnostická kritéria, hovoříme o klasickém Rettově syndromu (asi 2/3 dívek), u ostatních diagnostikujeme atypický Rettův syndrom (jde o mírnější formu syndromu - dívky chodí a sedí, mluví nebo chybí nějaký typický znak - například nemají menší obvod hlavičky, neprošly obdobím normálního vývoje). U Rettova syndromu byl zjištěn vysoký spolumvýskyt epilepsie. [20]

5. Zásady komunikace s osobami se zdravotním postižením

Osoby postižené (dále jen OZP) vyžadují zvláštní přístup, způsob chování a komunikaci od okolí. Správná komunikace může značně napomoci provedení zásahových činností s přítomností postižených osob. Mimořádná událost může na postiženou osobu více působit stresujícími účinky. [10]

5.1 Obecné zásady komunikace

Ve skupině osob je třeba OZP vyhledat, zjistit druh zdravotního postižení a věnovat jí zvláštní pozornost i z hlediska komunikace.

Při komunikaci omezujeme rušivé a rozptylující vlivy prostředí, ujistíme se, zda osoba má své kompenzační pomůcky (naslouchadla, hole, vozík apod.).

OZP povzbuzujeme vlídným přístupem, usilujeme o klidné chování a pozitivní výraz, omezujeme prudké pohyby a přecházení, zůstáváme v zorném poli OZP. Aktivně navazujeme a udržujeme oční kontakt a průběžně ověřujeme, zda osoby našim informacím správně rozumí, důležité údaje (pokud je to nutné) píšeme navíc na papír. Dáme zřetelně najevo, zda odcházíme jen na chvíli nebo zda naše komunikace skončila.

Pro získání pozornosti, případně pro zklidnění, využíváme neverbální komunikaci, mimiku a dotek. U OZP sledujeme neverbální komunikaci, mimiku a umožňujeme jí dotek na nás; jsme vnímaví k projevu úzkosti, strachu deprese, bolesti.

Při péči o OZP na místě zásahu využíváme např. průvodce, osoby blízké, ZZS, organizace pro psychosociální pomoc. Průvodce je třeba informovat o situaci a o dalším postupu. [10]

5.1.1 Komunikace s osobou se sluchovým postižením

S ohledem na možnost odezírat slova je třeba s neslyšícím mluvit přirozeně, je vhodné udržovat pomalejší rytmus řeči a nezvyšovat hlas.

Pro komunikaci s neslyšícím je dobré využívat výrazy obličeje a gesta rukou. Přijímání zpráv je pro neslyšícího stejně důležité jako jejich předávání.

Odezírání pro neslyšící nepředstavuje úlevu, odezírání je pro neslyšící zřetelné pouze z 30 až 40 %. Kontakt s neslyšícím je zapotřebí udržovat přímým pohledem z očí do očí.

Pokud neslyšícímu nerozumíme, je vhodné ho požádat, aby zpomalil řeč nebo větu zopakoval.

Pokud chceme získat zpětnou vazbu a ujištění, že neslyšící našemu sdělení skutečně porozuměl, není dobré se ptát, zda porozuměl, ale položit otázku „*Co jste mi rozuměl?*“ [10]

5.1.2 Komunikace s osobou se zrakovým postižením

Při kontaktu s osobou se zrakovým postižením je nutné s ní jednat tak, aby se necítila ponížena. Není možné se spoléhat na nějaký jiný, zvláště rozvinutý způsob vnímání zrakově postiženého, např. dobrý hmat či sluch.

Osoba jednající s nevidomým zdraví jako první. Představení je důležité spojit s oslovením: „*Pane (paní), jsem hasič a provádím...*“, aby nevidomý věděl, že mluvíme s ním.

Podání ruky na pozdrav nahrazuje nevidomému vizuální kontakt. Při setkání stačí nevidomému oznámit: „*Podávám Vám ruku.*“. Při rozhovoru je velmi důležitý oční kontakt s nevidomým. Není vhodné při rozhovoru odvracet tvář, protože to nevidomí obvykle poznají.

Při jakékoliv činnosti je nezbytné nevidomým vysvětlit, co se bude dít. Pro nevidomého jsou informace typu: „*Ted' to bude tlačit, ted' to bude pálit.*“ Nezbytné.

Věci nevidomého by měly zůstat na svém místě. S věcmi nevidomého je dobré nemanipulovat bez jeho vědomí. V případě manipulace s věcmi je vhodné je vrátit na původní místo.

Při komunikaci s nevidomým lze bez obav použít slova „*vidět, kouknout se, mrknout, prohlédnout si*“. Tato slova používají nevidomí k vyjádření způsobu vnímání - cítit, hmatat, dotýkat se. [10]

5.1.3 Komunikace s hluchoslepou osobou

Hluchoslepotu je postižení dané různým stupněm souběžného poškození zraku a sluchu. Způsobuje především potíže při komunikaci, prostorové orientaci a samostatném pohybu, sebe obsluze a přístupu k informacím.

V úvodu kontaktu s OZP upozorněte na svoji přítomnost. Nepřistupujte náhle a zbrkle, aby se OZP nevylekala. Představte se. Během oslovení se jemně dotkněte její paže, aby hluchoslepý věděl, že pozdrav patří jemu. Při odchodu z místnosti nezapomeňte upozornit hluchoslepeho, že místnost opouštíte.

Vyvarujte se silných projevů soucitu nebo naopak poznámek, které OZP podceňují nebo zpochybňují její schopnosti. Při konverzaci se nebojte používat slova typu vidět, dívat se, prohlédnout si, číst si. Hluchoslepe osoby je běžně používají.

Vždy hovořte čelem k hluchoslepému, není vhodné se během hovoru vzdalovat či otáčet se.

Jestliže slyší hluchoslepá osoba pouze na jeden sluchový orgán, mluvte z té strany, kde je sluch zachován. Během konverzace pokud možno stůjte čelem ke zdroji světla (okno, lampa), hluchoslepý nebude oslněn přímým světlem.

Než začnete hovořit, upozorněte hluchoslepého dotykem paže. V úvodu konverzace se s hluchoslepým dohodněte na způsobu komunikace, začněte pomalou mluvou.

Používá-li hluchoslepá osoba ke komunikaci mluvené slovo, hovořte vždy s přirozenou intonací, neslabikujte. Vyslovujte pomalu a zřetelně, nezvyšujte hlas.

Nelze-li se dorozumět s hluchoslepým verbálně, pokuste se najít jiný způsob komunikace (písemná forma, abecedy do dlaně apod.), který zvládáte vy i hluchoslepý. Pro komunikaci s hluchoslepým je vhodné používat výraznou mimiku a gesta rukou. Při písemné komunikaci pište jednoduché krátké věty, případně výstižná slova v 1. pádě.

Během komunikace je důležitá zpětná vazba. Chcete-li vědět, zda vám hluchoslepá osoba dostatečně porozuměla, neptejte se, zda vám rozumí, ale co vám rozumí. Nerozumíte-li sdělení hluchoslepé osoby, požádejte o zpomalení nebo zopakování. [10]

5.1.4 Komunikace s osobou s pohybovým postižením

Při nezbytné manipulaci s osobou s pohybovým postižením (usednutí, uložení na lůžko aj.) jí vysvětlíme, co konkrétně potřebujeme, a požádáme ji, aby nám řekla, jak máme postupovat. Většina osob s pohybovým postižením přesně popíše způsob manipulace.

Osoba s pohybovým postižením by měla mít ve svém dosahu nezbytné kompenzační pomůcky. Tím zvyšujeme její jistotu a pocit soběstačnosti. Dbáme na to, aby s osobou s pohybovým postižením byly pokud možno dopravovány i nezbytné kompenzační pomůcky (vozík, hole). Pokud ji nelze přepravovat při evakuaci s kompenzačními pomůckami, použijeme při její přepravě postupy jako při záchraně zraněných osob (vynášení, spouštění, prostředky z vybavení zdravotnické záchranné služby apod.).

Při podávání stravy se vždy informujeme, zda je osoba schopna se najíst, nakrájet si jídlo apod. [10]. Příklad komunikace hasičů a tělesně postižených je na obr. 2.

Obr. 2 – komunikace s osobou tělesně a mentálně postiženou

5.1.5 Komunikace s osobami s mentálním či duševním postižením

OZP nepodceňujeme, komunikaci neomezujeme, ale přizpůsobujeme se jejím schopnostem. OZP povzbuzuje vřelým zájmem, usilujeme o klidné chování a pozitivní výraz, omezujeme prudké pohyby a přecházení, zůstáváme v zorném poli OZP.

Mluvíme srozumitelně, pomalu a v krátkých větách. V hovoru se vyhýbáme odborným výrazům, ale i frázím či ironicky mluveným protimluvům. Používáme výrazy OZP známé a přiměřené.

Používáme přímá pojmenování, vyhýbáme se zájmenům, a pokud lze, tak na předměty, osoby, části těla, o nichž hovoříme, ukazujeme. Pokud OZP něco správně nepochopila, použijeme pokud možno jinou formulaci a neopakujeme stejná slova.

Využíváme neverbální komunikaci, mimiku, dotek a tyto projevy sledujeme a umožňujeme i u osoby; jsme vnímaví k projevu úzkosti, strachu, deprese, bolesti. Aktivně navazujeme a udržujeme oční kontakt a průběžně ověřujeme, zda OZP našim informacím správně rozumí, důležité údaje píšeme navíc na papír.

Dáme zřetelně najevo, zda odcházíme jen na chvíli nebo zda naše komunikace skončila. Při vlastním přesunu lidí s mentálním či duševním postižením, transportu využíváme zejména těch, které OZP zná. Při přesunu umožnit vzájemný kontakt OZP navzájem, např. držet se za ruce. Neopouštět je. Po ukončení přesunu do bezpečí je nutné zůstat s OZP nebo přivolat osobu, které je můžeme předat (zdravotník apod.). Stále s nimi komunikujeme, uklidňujeme je, společně iž s druhou osobou, které skupinu nebo jednotlivce předáváme. Také se

přesvědčujeme, že OZP vědí co se děje, uklidňujeme je, opakujeme, že jsou s námi nebo s těmi, kterým je předáváme v bezpečí. Pokud je to možné a situace to dovolí, lidé s mentálním postižením si pamatují nejsilněji první zážitky, tuto skupinu po určité době (1-2 hodiny) navštívíme [10]. Komunikace s osobou mentálně postiženou je na obrázku 3.

Obr. 3 - komunikace s osobou mentálně postiženou

5.1.6 Komunikace s autisty

Pro komunikaci s autisty se používají tzv. piktogramy. Jsou to obrázky, které vystihují denní činnost, nebo se může použít obrázek auta, který znamená odchod ven z budovy. Ukázka piktogramu je na obr. 4.

Samozřejmě, že hasiči nemůžou tyto piktogramy nosit u sebe, a proto je nezbytné, aby při komunikaci spolupracovali se zaměstnanci speciálních škol a řídili se jejich pokyny.

Obr. 4 – ukázka piktogramu [23]

Každý autista reaguje individuálně, avšak obecně platí následující zásady komunikace:

- Usilujeme o klidné chování a pozitivní výraz
- Pro získání pozornosti, případně pro zklidnění využíváme neverbální komunikaci, mimiku a dotek
- Nesnažíme se navázat oční kontakt, autisté toto nemají rádi

5.2 Očekávané zvláštnosti

Při komunikaci s postiženými osobami lze počítat s následujícími komplikacemi:

- a) nepřítomnost obsluhujícího personálu, rodinných příslušníků, blízkých osob apod.,
- b) neznalost přítomnosti a počtu OZP,
- c) neznalost rozsahu postižení osob,
- d) neočekávané komplikace při komunikaci a zpomalení zásahu,
- e) nutnost změny a přizpůsobení taktiky vedení zásahu s ohledem na přítomnost OZP,
- f) OZP mohou nepřiměřeně reagovat na situaci na místě mimořádné události (agresivita, zoufalost, apod.). [10]

5.3 Doprovod osob

5.3.1 Doprovod osob se zrakovým postižením

Při doprovodu osob se zrakovým postižením se hasič vždy předem stručně dohodne o způsobu doprovázení. Obvyklý způsob spočívá v tom, že průvodce nabídne nevidomému rámě a ten se ho při chůzi lehce za loket přidržuje. Hasič je zpravidla vpředu.

Před vstupem na schodiště hasič zpomalí nebo úplně zastaví a upozorní nevidomého na směr schodiště: „*Schody nahoru.*“ apod. Dále mu řekne o prvním a posledním schodu každého schodišťového ramene.

O nástupu do auta se hasič a doprovázený předem stručně dohodnou. Praktické je, aby hasič položil ruku nevidomého na horní hranu otevřených dveří automobilu, případně upozornil na výši schůdků. Vlastní nástup pak nechá na nevidomém. Je rovněž vhodné se předem dohodnout, kdo zavře.

Při procházení úzkým průchodem jde hasič vždy první. Hasič naznačí pohybem paže, za něj se nevidomý drží, aby se zařadil za něj a šel za ním v zákrytu. Hasič upozorní nevidomého na netradiční zábranu v cestě (na chodník apod.).

Chce-li si nevidomý sednout, položí hasič ruku nevidomého na opěradlo. Nevidomému

stačí sdělit: „*Zde je židle, to je opěradlo.*“ a on sám si zjistí její polohu a posadí se.

Hasič nevidomému stručně popíše místnost, kde se bude zdržovat. To platí i o toaletě. Zde by měl průvodce nevidomému sdělit, o jaký druh toalety se jedná. Zkontroluje čistotu a řekne mu, kde je papír, splachovací zařízení apod.

Při delším pobytu musí být nevidomý seznámen s orientační situací v místnosti, aby byl následně samostatný - jak vypadá místnost, kde se nachází jeho lůžko, kde je umývadlo, jak najde WC a umývárnu, jak se dovolá pomoci v případě nouze. [10]

5.3.2 Doprovod hluchoslepých osob

Jako průvodce jděte před hluchoslepým vždy o krok vpředu. Hluchoslepý se drží vašeho nadloktí a přirozeně tak následuje vaše pohyby a udává rychlost chůze.

Hluchoslepý jde vždy na bezpečnější straně (dále od vozovky, vyčnívajících překážek apod.). Nezapomeňte upozornit včas na nerovnosti terénu (výmoly, obrubník apod.). Při chůzi zúženým prostorem natáhněte svoji paži za záda, hluchoslepý se tak zařadí částečně nebo přímo za vás.

Při vstupu do místnosti hluchoslepého dveřmi neprotlačujte. Jako první jděte vy. Podejte informace o prostoru, kde se hluchoslepý nachází.

Před vstupem na schodiště upozorněte na směr schodiště (nahoru/dolů) a na první a poslední schod. Na schodiště je nutné vstupovat kolmo.

Chce-li se hluchoslepý posadit, položte svoji ruku, za niž se hluchoslepý drží, na opěradlo židle. Hluchoslepý po ruce sjede k opěradlu a zorientuje se. Druhou rukou si prohlédne sedadlo, zjistí polohu židle a posadí se.

Při nastupování do vozidla naved'te hluchoslepému ruku na horní hranu dveří a na sedadlo. Upozorněte na výšku, příp. počet schodů do vozidla a sdělte, zda uvnitř již někdo sedí.

Jestliže doprovázíte hluchoslepého s vodícím psem, udávejte hluchoslepému přesné slovní pokyny (po pravé straně dveře, schody dolů apod.). Hluchoslepý je převede do pokynu pro psa.

Při popisu okolí nepoužívejte slova typu „tady“, „tam“, „pozor, kousek od vás“ - je nutné sdělovat informace konkrétně a přesně (např. vlevo dole, dva kroky před vámi). [10]

6. Speciální školy pro tělesně a duševně postižené

6.1 Charakteristika speciálních škol pro tělesně a duševně postižené

Cílem základní školy speciální je rozvíjet psychické i fyzické schopnosti a předpoklady žáků cíleně ke kultivaci a rozvoji osobnosti žáka. Musí akceptovat zejména složku výchovnou. To znamená vést žáky k potřebě zapojit se do společnosti, ale tak, aby soužití s nimi nekladlo na jejich okolí neúměrné nároky. Předpokladem je vybavit žáky na tomto stupni triviem základních dovedností a vědomostí, naučit je základům čtení, psaní a počítání.

Mimo to je souběžně poskytována komplexní (rehabilitační, logopedická, speciálně pedagogická a poradenská) péče těmto handicapovaným dětem a mládeži ve spádové oblasti. Rehabilitační třídy, které jsou součástí speciální školy, ovšem se specifickým vzdělávacím programem, umožňují žákům s těžkým mentálním či kombinovaným postižením, realizovat jejich rozvojový tělesný a duševní potenciál. Pro děti s diagnózou autismus jsou zřízeny autistické třídy. [19]

6.1.1 Režim užívání speciálních škol

Mateřské a základní školy speciální je dále možné rozdělit podle doby provozu na mateřské školy s celodenním, polodenním a internátním režimem.

- Celodenní režim – od 6:00 do 16:00 respektive 18:00
- Internátní režim - od pondělí do pátku (svoz dětí v pondělí od 6.00 do 8:00, odvoz dětí v pátek od 12:00 do 15:00) [21]

6.1.2 Členění speciálních škol

Mateřská škola speciální - pro děti od 2 – 6 let

Přípravný stupeň pomocné školy - si klade za úkol umožnit školní docházku žákům, kteří vzhledem k těžšímu stupni postižení a případně i z dalších důvodů (zdravotních nebo sociálních) nejsou schopni nastoupit k základnímu vzdělávání.

Před nástupem do pomocné školy a před osvobozením od povinné školní docházky se dětem s těžkým mentálním postižením umožňuje příprava na vzdělání v délce jeden až tři roky.

Základní škola speciální - pro děti od 6 do 26 let. Docházka do základní školy speciální může být až deset let.

Organizačně se člení na dva stupně:

První stupeň (1. - 6. r.)

Druhý stupeň (7. – 10. r.) [19]

6.1.3 Počty žáků a pedagogů

Počty žáků ve speciálních školách pro žáky s více vadami udává [17]. Přehled počtů žáků a pedagogů je zobrazen v tabulce 1.

POČTY ŽÁKŮ A PEDAGOGŮ VE SPECIÁLNÍCH ŠKOLÁCH PRO ŽÁKY S VÍCE VADAMI		
	MATEŘSKÁ ŠKOLA	ZÁKLADNÍ ŠKOLA
Minimální počty žáků	4 /1 třídu	4 /1 třídu
Maximální počty žáků	6 /1 třídu	6 /1 třídu
Počty pedagogů	2 UČITELÉ / 1 TŘÍDU	
U těžších forem postižení	2 UČITELÉ / 1 TŘÍDU + SPECIÁLNÍ PEDAGOG	

Tab. 1 – přehled počtu osob ve speciální škole pro žáky s více vadami

6.2 Protipožární zabezpečení

Protipožární zabezpečení speciálních škol vychází z platných předpisů v době výstavby těchto objektu. Současné speciální školy nebývají vybaveny požárně bezpečnostními zařízeními. [8] Speciální školy, které jsem navštívil, byly rekonstruovány v období roků 2005 – 2007. I když v této době nemusela tato zařízení splňovat nařízení nové vyhlášky [14], většinu požadavků splňují.

6.2.1 Požadavky na stavby Speciálních škol pro žáky s více vadami

Dne 1. července 2008 nabyla účinnosti nová vyhláška [14] podle které:

- Stavba mateřské školy nesmí mít více než 2 nadzemní podlaží. Podzemní podlaží nesmí být navrženo pro pobyt dětí. Při umístění mateřské školy ve stavbě jiného účelu,

než je stavba užívaná k činnosti školy, musí být prostor mateřské školy situován nejvýše ve druhém nadzemním podlaží.

- Pro stavbu mateřské školy musí být navržena požárně dělicí konstrukce a konstrukce zajišťující stabilitu stavby z konstrukcí druhu DP1, popřípadě DP2. Při užití podkrovního prostoru pro pobyt dětí nesmí být nosná konstrukce střechy navržena z konstrukce druhu DP3.
- Každá třída mateřské školy musí tvořit samostatný požární úsek.
- Ve stavbě mateřské školy určené pro více než 20 dětí musí být navrženy dvě únikové cesty
- Ve stavbě mateřské školy, základní školy, základní školy a střední školy určené pro žáky se zdravotním postižením nesmí být na únikové cestě použity kývavé nebo turniketové dveře.

Vyhláška stanoví požadavky pro navrhování a provádění nových staveb, tedy těch objektu, o kterých stavební úřad pravomocně rozhodne v územním řízení, udělí jim územní souhlas anebo k projektové dokumentaci získají souhlasné stanovisko orgánu státního požárního dozoru po nabytí účinnosti této vyhlášky, tedy po 1. červenci 2008. [8]

Přístup do všech prostor staveb, v nichž se předpokládá zaměstnávání více jak 20 osob, pokud provoz v těchto stavbách umožňuje zaměstnávat osoby s omezenou schopností pohybu a orientace a dále jsou prostory určeny pro zaměstnávání osob s těžkým zdravotním postižením nebo se jedná o budovy škol, předškolních zařízení a školských zařízení musí být zajištěn vodorovnými komunikacemi, schodišti, výtahy a zvedacími plošinami. [13]

6.3 Analýza možnosti vzniku požáru v objektech speciálních škol pro žáky s více vadami

Při zpracování níže uvedených možností vzniku požáru jsem vycházel z návštěv speciálních škol. U speciálních škol v jiných krajích jsem telefonicky ověřil, zda se v nich vyskytují místnosti, ve kterých může dojít k požáru.

V objektech speciálních škol může vypuknout požár v těchto místnostech:

- Kuchyňka – podlaha betonová, pokryta keramickou dlažbou. Zdrojem požáru může být závada na elektrospotřebiči (rychlouhřívací konvice, plotýnkový vaříč).

- Místnost prádelny, sušárny a mandl - podlaha betonová, pokryta keramickou dlažbou. Zdrojem požáru může být závada na elektrospotřebiči (pračka, sušička nebo mandl).
- Pracovny a kanceláře – podlahy betonové, pokryté linoleem. Zdrojem požáru může být závada na elektrospotřebiči (varná konvice, IT vybavení).
- Počítačová učebna - podlahy betonové, pokryté linoleem. Zdrojem požáru může být závada na elektrospotřebiči (počítače, IT vybavení).
- Dílna údržby - podlaha betonová s cementovým potěrem, opatřena nátěrem. Plechové a dřevěné skřínky, kovové pracovní stoly kryté gumovým pásem, v uzamčené kovové skříni se nachází barvy a ředidla. Dílna slouží jako pracoviště údržbáře a ve vybavení proto najdeme brusku apod. Větrání je zajištěno okny a odsáváním.
- Třídy – ve třídách lze uvažovat o vzniku požáru jen při oslavách např. narozenin, kdy se používají svíčky na dortech.
- Kouření – v objektech speciálních škol je přísný zákaz kouření, je však možné uvažovat o potencionálním porušení tohoto nařízení některým ze zaměstnanců, a proto uvádím cigaretový nedopalek jako jednu z možností vzniku požáru.

6.3.1 Požárně technické charakteristiky používaných materiálů

Dřevo - nábytek, dveře

Podle druhu dřeva a vlhkosti dřeva:

teplota vzplanutí	180 - 275 °C
teplota hoření	260 - 290 °C
teplota vznícení	330 - 470 °C
výhřevnost	14 500 - 16 000 KJ/kg [11]

PVC - podlahová úprava (linoleum).

Tuhý PVC hoří jen v přímém plameni, rozklad při 120 - 160 °C

teplota vzplanutí	370 - 400 °C
teplota vznícení	440 – 460 °C

PS (houževnatý) – kryty počítačového vybavení

teplota vzplanutí	395 °C
teplota vznícení	490 °C [2]

7. Obecné zásady při požárech v dětských předškolních a základních školách

Požáry v dětských předškolních zařízeních a základních školách (dále jen „školy“) se vyznačují společným charakteristických nebezpečím v těchto podobách:

- shromaždiště velkého počtu dětí na relativně malém prostoru, kde je nutno předpokládat sníženou odpovědnost v uvažování i jednání, např. návraty zpět při evakuaci,
- u některých speciálních škol je třeba předpokládat i další nebezpečí v podobě omezení pohyblivosti a změn zdravotního stavu dětí.

Požáry ve školách jsou ovlivněny:

- dostupností těchto objektů z hlediska členitosti a počtu a vybavení únikových, případně evakuačních cest, zejména u *historických objektů*,
- silným zakouřením a tím ztrátou orientace,
- vývinem toxických zplodin hoření,
- sníženou možností vstupů do budov, odříznutí únikových či evakuačních cest, mechanickými zabezpečovacími zařízeními umístěnými na evakuačních nebo zásahových cestách, nebo místech, která se takto dají využít,
- náročností průzkumu (několik průzkumných skupin) a nutností vyhledávání dětí,
- časovou náročností - velký počet dětí, [10]
- pro záchranu postižených dětí a dětí s autismem nelze využít dýchací technika ani evakuační masky. Při snaze nasadit masku dítěti na obličej může dojít u dítěte ke stresové situaci a následnému záchvatu. Snaha o nasazení masky je na obr. 5.

Obr. 5 – nasazení masky dítěti

7.1 Úkoly a postup činnosti

Při hašení požáru ve školách je třeba:

- a) průzkumem, kromě obvyklých informací, zjistit stav evakuace a její potřebu,
- b) zajistit spolupráci s odpovědnými osobami ve škole,
- c) pokud evakuaci provádí jednotka, evakuaci přizpůsobit vzniklé situaci (tzn. Odvádět bez ustrojení do volného prostoru, do krytého prostoru, omezit je na část objektu), evakuaci zahájit v místě nejvíce ohroženém nebo z nejvyšších podlaží, evakuovat nejdříve osoby s různým druhem omezení pohybu, menší děti; kontrolovat úplnost evakuace z ohroženého prostoru,
- d) zajistit odvětrání únikových cest (přetlaková ventilace), evakuované děti vyvádět mimo zásahové cesty nebo tak, aby jejich část byla stále volná pro potřeby zásahu,
- e) evakuované děti soustředit mimo nástupní prostory jednotek, zabezpečit pro evakuované děti dle potřeby náhradní prostory (restaurace, tělocvičny, sportovní haly) nebo dopravní prostředky, zajistit přítomnost zdravotnické pomoci,
- f) zvážit možnost provedení účinného zásahu již během evakuace, zajistit dostatečný počet sil a prostředků, aby bylo možno současně s prováděním evakuace provádět průzkum popřípadě hasit. [10]

8. Evakuace osob

Z hlediska požární ochrany je evakuace osob vnímána jako krátkodobý proces zakončený přemístěním unikajících osob bez pomoci zvenčí na volné prostranství nebo do jiného bezpečného prostoru. V některých případech dochází k následné kontrole počtu evakuovaných osob shromážděných na stanovených místech, případně zajištění první pomoci [3].

Evakuace se obecně řídí podle evakuačního plánu speciální školy, který je zpracováván na základě [14] a vyhlášky č. 246/2001Sb., o požární prevenci ve znění pozdějších předpisů.

Pro účelnou a dobře provedenou evakuaci musí být zřejmé:

- Kdo organizuje evakuaci (ředitel/ka, zástupce ředitele/ky)
- Místo, ze kterého bude evakuace řízena (kancelář školy – ředitele/ky; zástupce)
- Osoby, které budou evakuaci provádět (pedagogičtí pracovníci dané školy)
- Prostředky, které budou použity pro evakuaci (nosítka, vozíky)
- Evakuační cesty a prostory (schodiště, šikmá schodišťová plošina, šikmá rampa, evakuační výtah)
- Osoba, která provede kontrolu přepočítání evakuovaných osob
- Způsob zajištění první pomoci

Při příjezdu jednotky se dá předpokládat, že část postižených dětí bude již evakuována zaměstnanci speciální školy.

8.1 Objektová evakuace

Objektová evakuace může mít několik podob. V případech, kdy osoby musí objekt opustit, jedná se o objektovou evakuaci ve formě opuštění osob z objektu. [3]

Příklad této formy evakuace je na obr. 6. Při této formě evakuace nastává problém s umístěním evakuovaných žáků v zimním období do jiných prostor. Pokud je v blízkosti jiná škola, můžou se evakuované děti přemístit do této školy a tam vyčkat na opětovný návrat nebo příjezd rodinných příslušníků.

Obr. 6 – evakuace na volné prostranství

V případech, kdy lze efektivnější ochranu osob řešit evakuací (přemístěním) do konkrétní části objektu a využitím ochranných vlastností staveb, jedná se o objektovou evakuaci ve formě setrvání osob v objektu. [2] Tento způsob je zobrazen na obr. 7.

S touto formou evakuace lze počítat jen na určitou dobu. Při soustředění všech žáků a pedagogů v jedné místnosti byla po 15 minutách patrná u postižených dětí nervozita.

Obr. 7 – evakuace do vnitřních prostor (tělocvičny)

8.2 Vliv kouře na schopnost evakuace

Evakuace je často doprovázena bezprostředním kontaktem unikajících osob s kouřovými plyny doprovázející rozvoj požáru. V předchozích letech bylo předpokládáno, že v okamžiku, kdy se evakuované osoby střetnou s kouřem, zastaví se, vrátí a budou hledat jinou cestu úniku. Výzkumy z posledních let dokazují, že téměř 60 % osob v bytových domech po kontaktu s kouřem pokračovalo dále v evakuaci zvolenou únikovou cestou bez ohledu na přítomnost kouře. [3]

Přestože je všeobecně známo, že kouřové plyny vykazují řadu negativních účinků, unikající osoby uvedené nebezpečí podceňují. Motivací bývá pravděpodobně znalost rozmístění a parametrů únikových komunikací (znalost domácího prostředí). Lze také předpokládat, že v počáteční fázi evakuace nejsou únikové cesty kouřem znečištěny. K zakouření únikových cest dochází až v jejím průběhu. V těchto situacích část osob i nadále v evakuaci pokračuje a část se vrátí. [3]

Přítomnost kouře má významný dopad na rychlost pohybu evakuovaných osob. Rychlost pohybu se mění v závislosti na řadě faktorů (např. tělesná zdatnost jedinců, koncentrace kouře, viditelnost). Obecně lze konstatovat, že rychlost pohybu osob se vlivem kouře snižuje až k situacím, kdy zcela ustává. Snižování rychlosti pohybu osob je ovlivněno především kvantitou a kvalitou kouře. [3]

Snížení viditelnosti kouře může být nejen příčinou vzniku panikových stavů, ale rovněž znesnadnění orientace osob a v konečném důsledku zpomalení nebo úplné zamezení procesu evakuace z ohrožených prostor. [3]

8.3 Základní činitelé ovlivňující evakuaci

Mezi základní činitelé ovlivňující evakuaci osob, lze zařadit zejména psychický a fyzický stav ohrožených osob, druh výroby a provozu a stavební řešení objektu. [3]

8.3.1 Psychický stav

Významným aspektem je skutečnost, zda jsou obyvatelé v místnosti, kde dochází k rozvoji požáru a jsou schopni uniknout odchodem od zdroje požáru, nebo jestli jsou nuceni se při úniku pohybovat směrem k němu. Pokud jediná úniková cesta vede směrem k požáru, potom

se při větším znečištění únikové cesty mohou obyvatelé rozhodnout neunikat, ale zůstat na místě a čekat na záchranu. V případě, kdy se použije strategie setrvání na místě, je nutné zajistit natolik přijatelné podmínky, aby se evakuované osoby nebyly nuceny snažit o únik a současně příliš netrpěly působícími vlivy požáru.

Opačně se osoba v relativně bezpečném místě může cítit nucena riskovat průchod nebezpečným prostředím, jestliže se do jejího úkrytu dostanou zplodiny hoření nebo teplo. [3]

8.3.2 Fyzický stav

Fyzický stav osob nacházejících se v požárem napadeném objektu má značný vliv na průběh evakuace. Evakuace je nejjednodušší u osob ve věku 20 až 40 let. Se zvyšujícím se věkem se zvyšuje obtížnost pohybu. Osoby mladší 20 let mají opačně sklon k podceňování rizik, která při požáru vznikají.

Jiná je situace u osob se sníženou schopností pohybu nebo neschopných samostatného pohybu. U těchto osob kromě jejich nižší fyzické zdatnosti vzniká daleko rychleji pocit strachu, jednají často pasivně a nerozhodně. Nastává stav nejen psychické, ale i fyzické imobility. [3]

8.4 Způsob vyhlášení požárního poplachu

Při návštěvě speciální školy jsem se setkal s následujícím způsobem vyhlašování poplachu: Osoba, která zpozoruje požár, oznámí tuto skutečnost ředitelce školy nebo přímo na tísňovou linku (112, 150). Ředitelka poté vyhlašuje požární poplach telefonicky do každého bloku školy. Tento způsob je dle mého názoru zdlouhavý.

Za nejefektivnější způsob vyhlášení požárního poplachu lze považovat jednoznačnou dobře slyšitelnou varovnou zprávu vysílanou zařízením domácího rozhlasu, alternativně zprávu vysílanou současně na uzavřeném televizním obvodu. Varovné akustické signály sirén jsou méně efektivní, neboť vyžadují delší čas, kdy osoby shromažďují informace o vznikající situaci [3]. Tyto varovné signály sirén mohou způsobit především u dětí trpících těžšími formami mentálního postižení a autismem epileptický záchvat.

8.5 Únikové možnosti

Při úniku osob ve speciálních školách pro žáky s více vadami lze užít pro evakuaci osob vodorovné komunikace, schodiště, šikmé rampy a evakuační výtahy.

8.5.1 Evakuační výtahy

Pro únik osob se mohou výtahy použít pouze tehdy, jsou-li navrženy a provedeny jako evakuační výtahy. Evakuační výtahy jsou součástí prostoru chráněné únikové cesty typu B nebo C nebo na tento prostor navazují. Pokud evakuační výtah není součástí chráněné únikové cesty a tvoří samostatný požární úsek, musí dveře výtahu ústít do požárního úseku bez požárního rizika s dostatečným manipulačním prostorem. [4]

Evakuační výtahy musí:

- Mít klec z nehořlavých nebo nesnadno hořlavých hmot velikosti nejméně 1100 x 2100 mm a nosnost nejméně 5 kN, umožňující dopravu osob na nosítkách
- Mít zajištěnou dodávku elektrické energie nejméně po dobu 45 minut
- Mít takovou jmenovitou rychlost aby doba jedné jízdy do nejvýše umístěného užitého podlaží nepřesáhla 2,5 minuty
- V případě ohrožení objektu požárem umožnit sjetí klece do určité stanice buď impulsem automatického požárního hlásiče, nebo přivoláním pomocí klíčového spínače; výtah musí zůstat vyřazen z normálního provozu a být připraven pro evakuaci pomocí zvláštního ovládání výtahové klece [4]. Příklad evakuačního výtahu je na obr. 8.

Obr. 8 – evakuační výtah

Evakuační výtah musí být označen bezpečnostním značením „Evakuační výtah“, a to v kabině výtahu a vně na dveřích výtahové šachty [14]. Příklad značení je na obr. 9.

Obr. 9 – značení evakuačních výtahů

Obr. 10 – značení výtahů

Pro evakuaci nelze užít šikmou schodišťovou plošinu. Tato plošina slouží pro přepravu žáků, invalidních návštěvníků škol při provozu školy. Rychlost šikmé schodišťové plošiny je podle [23] pouze 0,06 m/s. Příklad šikmé schodišťové plošiny je na obr. 11.

Obr. 11 – šikmá schodišťová plošina

9. Speciální mateřská a základní škola pro žáky s více vadami v Novém Jičíně

Pro praktické nastínění a prověření problematiky vedení zásahu v zařízeních speciálních škol pro žáky s více vadami jsem si vybral Speciální školu v Novém Jičíně. Tato škola je zobrazena na obr 12.

9.1 Charakteristika školy

Speciální škola pro žáky s více vadami na ulici Komenského č. 509/64 je zařízení, ve kterém probíhá denní vzdělávání celkem 62 dětí s omezenou schopností pohybu, orientace a s různým druhem postižení v 10 - ti třídách pro děti různých věkových kategorií. Jedná se o denní školní provoz včetně výdeje jídla bez ubytování. V objektu je rovněž umístěno Speciální pedagogické centrum s odbornými pracovními s ambulantní péčí o postižené děti. Celá budova je navržena jako bezbariérová ve smyslu [13]. Výuku a péči o děti zajišťuje 32 pedagogických pracovníků. [5]

9.2 Popis stavby

Samostatně stojící objekt Speciální školy není podsklepen a má 2 nadzemní užitná podlaží. Celkové půdorysné rozměry 58 x 36 m, světlá výška obou nadzemních podlaží je 2,957 m, atika ploché střechy 8,15 m. [5]

Obr. 12 – Speciální škola pro žáky s více vadami v Novém Jičíně

9.3 Dispoziční provedení

Celá budova je navržena jako bezbariérová, všechny vstupy umožňují přístup osobám s omezenou schopností pohybu a orientace. [5]

V 1. nadzemním podlaží je navržen vestibul s čekárnou pro rodiče žáků, fyzioterapie s vodoléčbou a WC pro imobilní, dvě odborné pracovny externistů, jeden výukový blok se dvěma třídami, individuální pracovnou, smyslovou místností, šatnou, sociálním zázemím a kuchyňkou, druhý výukový blok se třemi třídami, individuální pracovnou, šatnou, sociálním zázemím a kuchyňkou, výtvarná pracovna, jídelní výtah, evakuační výtah, dva sklady pomůcek, WC pro návštěvníky a personál, pohybová místnost, jídelna s navazujícím prostorem výdejny, technické zázemí s prádelnou, sušárnou, místnost pro šití – opravy prádla, mandlem, sklad špinavého a čistého prádla, dílna údržby, technická místnost a šatna personálu technického zázemí. [5]

V podlaží je také blok Speciálního pedagogického centra s šesti odbornými pracovnami, skladem, WC pro návštěvníky a WC pro imobilní, šatna zaměstnanců se sociálním zázemím. Všechny jednotlivé části provozu jsou přístupny z hlavní chodby, ze které je navržen vstup na zahradu. [5]

Ve 2. nadzemním podlaží jsou navrženy dva výukové bloky se třemi třídami, individuální pracovnou, šatnou, sociálním zázemím a kuchyňkou, počítačová pracovna, jídelní a evakuační výtah, místnost pro náhradní zdroj elektrické energie, WC zaměstnanců a archiv, administrativní část s kanceláří ředitelky, zástupce a účetní, denní místností a šatnou pro 32 pedagogických pracovníků se sociálním zázemím. [5]

Obě podlaží jsou vzájemně propojena dvěma vnitřními schodišti, která s navazujícími chodbami a evakuačním výtahem tvoří chráněnou únikovou cestu typu A, ústící dvěma východy na volné prostranství. [5]

9.4 Smyslová místnost

Jedná se o místnost, ve které se dětem zprostředkovávají pomocí podnětů, vycházejících z bazální stimulace, příjemné pocity uvolnění, bezpečí a úspěch, ale také intenzivněji si uvědomovat svoje tělo. [19]

Místnost je vybavena vyhřívaným a ozvučeným vodním lůžkem, širokou škálou světelných a zvukových efektů, zrcadlovou stěnou a dalšími speciálními pomůckami, které jsou využívány při dotykové terapii, aromaterapii, muzikoterapii atp. Individuální činnosti prováděné v tomto strukturovaném prostředí vedou dítě k větší aktivitě (motorické, komunikační a další), což se často v běžných - přirozených podmínkách nedaří. [19]

Obr. 13 – smyslová místnost

Tato místnost je od okolí zvukově izolována. Je proto možné, že při požáru osoby nemusí slyšet požární poplach. Smyslová místnost je na obr. 13.

9.5 Počty osob

Speciální školu pro žáky s více vadami navštěvuje 62 dětí, o které pečují 32 pedagogů. Rozdělení ukazuje následující tabulka 2.

Počty žáků a pedagogů ve speciální škole v Novém Jičíně		
	MATEŘSKÁ ŠKOLA	ZÁKLADNÍ ŠKOLA
Počty žáků	22 dětí	40 dětí
Počty pedagogů	32	
U těžších forem postižení	2 UČITELÉ / 1 TŘÍDU + SPECIÁLNÍ PEDAGOG	
CELKEM	94 osob	

Tab. 2 – přehled počtu osob ve speciální škole pro žáky s více vadami v Novém Jičíně

10. Taktické cvičení na budovu speciální školy pro žáky s více vadami

S jednotkou HZS MSK ÚO Nový Jičín jsem provedl taktické cvičení na objekt speciální školy v Novém Jičíně na ulici Komenského 509/64 s cílem procvičit taktiku vedení zásahu při požáru budovy základní školy s dětmi s tělesným i mentálním postižením, prověřit chování dětí a personálu při vzniku požáru a evakuaci, prohloubit zkušenosti velitelů při velení a řízení sil a prostředků, vyzkoušet evakuaci a záchranu osob se sníženou schopností pohybu a mentálním postižením a procvičit spolupráci jednotky HZS MSK stanice Nový Jičín s dobrovolnými jednotkami.

10.1 Jednotky PO

Taktického cvičení se účastnila jednotka HZS MSK ÚO Nový Jičín a jednotka sboru dobrovolných hasičů obce Starý Jičín.

10.1.1 Jednotka HZS MSK ÚO Nový Jičín

Jednotka je dislokována na stanici typu C1 v Novém Jičíně na ulici Zborovská 7. Jedná se o jednotku typu JPO I. s územní působností, zasahující i mimo území svého zřizovatele, zpravidla do 20 minut jízdy z místa dislokace [18]. Přesné rozdělení ukazuje následující tabulka 3.

Charakteristika centrální požární stanice Nový Jičín				
Typ stanice	Počet organizovaných výjezdů	Základní početní stav	Základní početní stav v jedné směně	Minimální početní stav v jedné směně
C1	2	36	12	8
Funkční složení směny				
Velitel čety	Velitel družstva	Strojník	Hasič	Hasič - technik
1	2	4	2	3

Tab. 3 – Stanice Nový Jičín

Základní početní stav příslušníků v jedné směně na stanici hasičského záchranného sboru kraje uvedený v tabulce, se zvyšuje u stanice, která je předurčena pro systém záchranných prací při dopravních nehodách na dálnicích, silnicích pro motorová vozidla a vybraných silnicích I. třídy, o dva příslušníky ve směně. [15]

V případě stanice Nový Jičín je početní stav příslušníků navýšen o 1 příslušníka na směnu, protože jednotka je předurčena pro zásah na silnici I. třídy číslo I/48.

10.1.2 Jednotka SDH Obce Starý Jičín

Jednotka sídlí na hasičské stanici ve Starém Jičíně – Vlčnově. Jedná se o jednotku typu JPO III - jednotka sboru dobrovolných hasičů obce s členy, kteří vykonávají službu v jednotce požární ochrany dobrovolně, s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace [18]. Charakteristika jednotky je v tabulce 4.

Charakteristika jednotky sboru dobrovolných hasičů obce Starý Jičín			
Celkem základní početní stav členů		Počet členů v pohotovosti pro výjezd v dané kategorii	
12		4	
Funkce			
Velitel	Velitel družstva	Strojník	Hasič
1	2	3	6

Tab. 4 – JSDH Starý Jičín

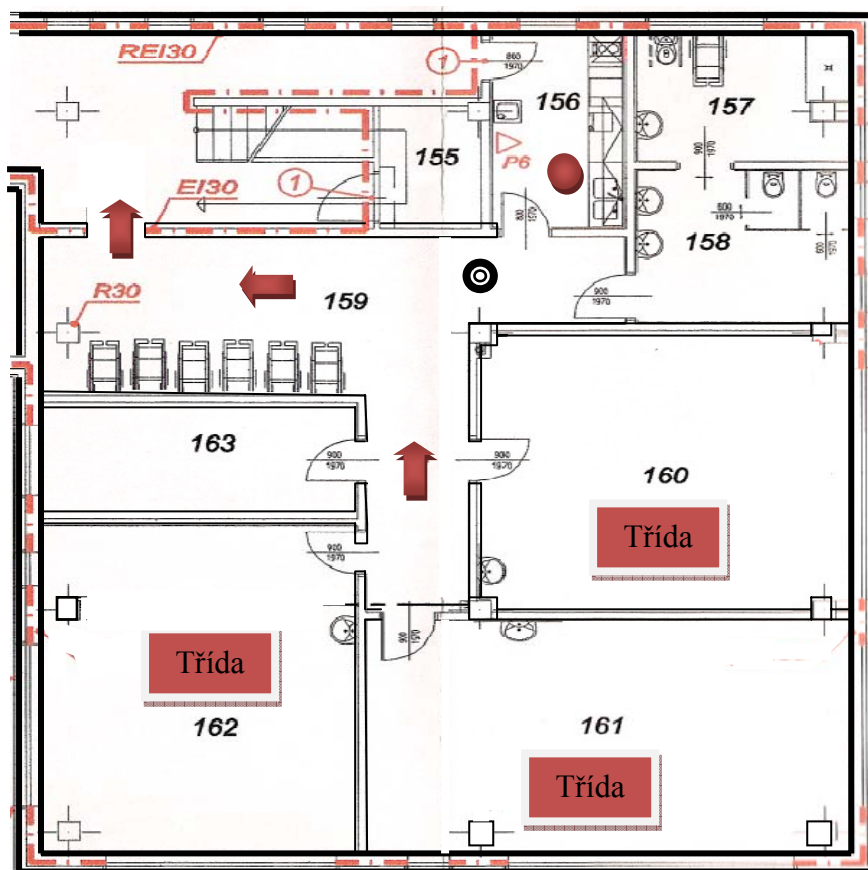
V následující tabulce č. 5 uvádím počet cvičících a techniku požární ochrany, která byla použita při taktickém cvičení.

JEDNOTKA	MÍSTO DISLOKACE	TECHNIKA	POČET CVIČÍCÍCH
HZS MSK ÚO NJ	CPS Nový - Jičín	CAS 24/2500/200 M2V – MB	1+3
		Atego	1+2
		CAS 24/2000/200 M2V – MB	1+1
		AZ 30 – Iveco	
JSDH Starý Jičín	Starý Jičín	CAS K25/2500/400 M2Z – L101	1+3

Tab. 5 – rozdělení jednotek při cvičení

10.2 Námět cvičení

Vlivem vadného elektrického spotřebiče (rychlavazné konvice) došlo ke vzniku požáru v místnosti kuchyňského koutu ve 2. NP. V době vzniku požáru probíhala v sousedních učebnách výuka. Kouře na chodbě si všimnul zástupce ředitele školy. Ten také oznámil požár na tísňovou linku 150, dále zajistil vyhlášení požárního poplachu v budově školy a vypnul elektrickou energii, plyn a vodu v budově. Silné zakouření chodby znemožnilo samovolnou evakuaci skupině žáků a pedagogů z tříd sousedící s kuchyňkou. Na obr. 14 je zobrazen půdorys výukového bloku s kuchyňkou a ohniskem požáru.

Obr. 14 – Půdorys výukového bloku s kuchyňkou a ohniskem požáru

- ⦿ - autonomní hlásič požáru
- - ohnisko požáru
- ➡ - směr úniku osob

Pro simulaci podmínek požáru byl použit vyvíječ kouře Antari Z 800, který je na obr. 15.

Obr. 15 – vyvíječ kouře

Podle nejpravděpodobnější varianty požáru byl vyvíječ kouře umístěn do kuchyňky ve 2. nadzemním podlaží výukového bloku speciální školy. Na obrázku 14 je znázorněn jako ohnisko požáru.

Před samotným cvičením jsem při každé návštěvě speciální školy v Novém Jičíně upozoroval jeden zásadní nedostatek z hlediska požární ochrany.

Hlavní komunikační tepnou je chráněná úniková cesta typu A, která je opatřena požárními uzávěry otvorů a spojuje výukové bloky jak v 1. tak ve 2. nadzemním podlaží. Všechny požární dveře, které oddělují CHÚC typu A od ostatních prostor jsou trvale otevřeny a v případě vzniku požáru může dojít k rozšíření zplodin hoření do chráněné únikové cesty a znemožnit tak evakuaci osob z ostatních nezasažených prostor a použití evakuačního výtahu. Tato skutečnost se nakonec potvrdila při taktickém cvičení s použitím vyvíječe kouře, kdy se prostor chráněné únikové cesty zaplnil kouřem.

Jak už jsem se zmínil, jedním z cílů cvičení bylo prověřit reakce zaměstnanců speciální školy při evakuaci, a proto o celém taktickém cvičení věděla pouze ředitelka speciální školy a její zástupce. Zaměstnanci evakuovali děti z obou výukových bloků do chráněné únikové cesty, která byla značně zakouřena, jak je vidět na obr. 16.

Obr. 16 – evakuace dětí zakouřeným prostorem

10.3 Doporučení

Pro zlepšení znalostí zaměstnanců navrhuji následující opatření:

- Seznámit zaměstnance školy s principem a funkcí chráněných únikových cest, funkcí požárních uzávěrů
- Seznámit zaměstnance s druhy a možnostmi evakuace (při zjištění, že nelze evakuaci provést z důvodu zakouření, setrvat v nezasažené části prostoru a vyčkat na záchranu hasiči).
- Školení pro zaměstnance spojit s praktickým nácvikem jejich určených činností při požáru.
- Školení s nácvikem provádět minimálně v jednoročních lhůtách pro všechny zaměstnance.
- Provádět revize elektrospotřebičů, které se používají v kuchyňkách.
- Pro rychlejší zpozorování požáru doporučuji instalovat autonomní hlásiče požáru do nechráněné únikové cesty před vstupem do kuchyňky. Jak je vidět na obrázku 14.

11. Závěr

Diplomová práce je výsledkem mého pohledu na problematiku zařízení speciálních škol pro tělesně a duševně postižené z hlediska požární ochrany. Kombinovaná postižení, kterými trpí ti nejzranitelnější a to děti, jsou mnohdy spojována s jediným postižením a tou je „dementia“. Je třeba rozpoznat více postižení než jen „demenci“, protože v komunikaci s mentálně postiženým dítětem a autistou jsou velké rozdíly, které se mi podařily v této práci vysvětlit.

O to víc je potřeba zvládat komunikaci mezi zasahujícími hasiči a postiženými dětmi, kteří v zásahovém obleku s dýchacím přístrojem a maskou znamenají pro postižené děti něco nepřírodního. Jedním z cílů bylo prověřit komunikaci mezi postiženými dětmi a hasiči. Zjistil jsem, že žáci se hasičů nebojí, i když ze začátku byl na nich patrný stres.

Pro jednotky požární ochrany může tato diplomová práce sloužit jako návod pro komunikaci s postiženými dětmi a přiblížit dispoziční provedení speciálních škol spolu s určením věkových skupin žáků, kteří speciální školy navštěvují. Právě různá věková skladba žáků je rozhodující pro fyzický kontakt se zasahujícími hasiči.

Důležitým faktorem je určení míst vzniku požárů v těchto zařízeních, jeho šíření spolu se zplodinami hoření. Pro postižené žáky jsou více nebezpečné zplodiny hoření, které se i přes navržené požárně bezpečnostní zařízení, díky neznalosti a nepoužívání požárně bezpečnostních zařízení zaměstnanci školy, mohou rozšířit do značných rozměrů. Tímto se znemožní nejen samotná evakuace do prostor, které slouží k bezpečné evakuaci (jako jsou např. chráněné únikové cesty), ale také použití např. evakuačních výtahů.

Způsob vyhlašování požárního poplachu v objektu školy telefonicky je podle mého názoru zdlouhavý. Za nejefektivnější způsob vyhlášení požárního poplachu lze považovat varovnou zprávu vysílanou zařízením domácího rozhlasu. Tato zpráva se dostane i do smyslové místnosti, která je zvukově izolována od ostatních prostor prakticky okamžitě, a zefektivní tak následnou evakuaci.

Jednotkám požární ochrany, které mají ve svém hasebním obvodu objekt speciální školy pro žáky s více vadami, doporučuji toto zařízení navštívit, vyzkoušet si komunikaci a kontakt s těmito dětmi, popřípadě provést námětové cvičení, jako tomu bylo v případě jednotky HZS

MSK ÚO Nový Jičín. Žádná odborná příprava formou teorie nedá hasičům takovou zkušenost a přehled, jako je tomu v případě praktického provedení.

Věřím, že tato diplomová práce bude přínosem pro jednotky požární ochrany a bude sloužit pro informování hasičů o možnostech zásahu v těchto zařízeních.

Literatura

- [1] BIČAN, T.: Evakuace osob se sníženou pohyblivostí. Bakalářská práce. Ostrava: VŠB - TU Ostrava. Fakulta bezpečnostního inženýrství 2008. 43 s.
- [2] FILIPI, B.: Plasty, skriptum SPBI, 2003. 48 s. ISBN 80-86634-13-2
- [3] FOLWARCZNY, L., POKORNÝ, J. Evakuace osob. 1.vyd. Ostrava: SPBI, 2006. 125 s. ISBN 80-86634-92-2.
- [4] ČSN 73 0802 Požární bezpečnost staveb – Nevýrobní objekty. Praha, Český normalizační institut, 2000, 114 s.
- [5] GALAS, V., Požárně bezpečnostní řešení stavby, říjen 2005. 23 stran.
- [6] GILBERT, CH., PEETERS, T.: Autismus – zdravotní a výchovné aspekty. Praha: Portál s.r.o., 1998,
- [7] HLAVÁČOVÁ, J. a kolektiv: Hluchoslepí mezi námi, LORM, 2003
- [8] LANGR, M. *Zásahy v budovách s výskytem dětí předškolního věku a starších*. Bakalářská práce. Ostrava: VŠB – TU Ostrava. Fakulta bezpečnostního inženýrství. 2008. 27 s.
- [9] LANGROVÁ I.: Vymezení pojmu hluchoslepota, in Tyflologické listy, 1-2, 1998,
- [10] Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 61/2007 – Bojový řád
- [11] ŠEVEŠEK P., NETOPILOVÁ M., Nauka o materiálu II, Ostrava 1997, skriptum VŠB
- [12] VOCILKA, M.: Autismus a možnosti výchovné praxe, Septima, 1995
- [13] Vyhláška č. 369/2001 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace
- [14] Vyhláška č. 23/2008 Sb. o technických podmínkách požární ochrany staveb

- [15] Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany
- [16] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů
- [17] Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- [18] Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně
- [19] http://www.detske-centrum.cz/dokumenty/files/vyrocnizprava-2007_2008.doc
[cit. 2009-03-30].
- [20] <http://www.autismus.cz/poruchy-autistickeho-spektra/2.html> [cit. 2009-04-6]
- [21] <http://specialniskola.blansko.net/skolaspec2.html> [cit. 2009-03-20]
- [22] <http://www.czechdesign.cz/index.php?status=c&clanek=1726&lang=1>
[cit. 2009-04-6]
- [23] <http://www.manuspv.cz/plosina-cpm-225.php> [cit. 2009-03-20]

Seznam zkratek

OZP	Osoba zdravotně postižená
DP1, 2, 3	druh konstrukce z hlediska užití hořlavých hmot
HZS MSK ÚO	Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje územní odbor
SDH	Sbor dobrovolných hasičů
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

Seznam obrázků

Obr. 1 – Hlavní rozdělení druhů postižení a vývojové poruchy (Autismus)	6
Obr. 2 – komunikace s osobou tělesně a mentálně postiženou	15
Obr. 3 - komunikace s osobou mentálně postiženou	16
Obr. 4 – ukázka piktogramu [23]	16
Obr. 5 – nasazení masky dítěti	24
Obr. 6 – evakuace na volné prostranství	26
Obr. 7 – evakuace do vnitřních prostor (tělocvičny)	26
Obr. 8 – evakuační výtah	29
Obr. 10 – značení výtahů	30
Obr. 9 – značení evakuačních výtahů	30
Obr. 11 – Šikmá schodišťová plošina	30
Obr. 12 – Speciální škola pro žáky s více vadami v Novém Jičíně	31
Obr. 13 – smyslová místnost	33
Obr. 14 – Půdorys výukového bloku s kuchyňkou a ohniskem požáru	36
Obr. 15 – vyvíječ kouře	37
Obr. 16 – evakuace dětí zakouřeným prostorem	38

Seznam tabulek

Tab. 1 – přehled počtu osob ve speciální škole pro žáky s více vadami.....	20
Tab. 2 – přehled počtu osob ve speciální škole pro žáky s více vadami v Novém Jičíně.....	33
Tab. 3 – Stanice Nový Jičín	34
Tab. 4 – JSDH Starý Jičín	35
Tab. 5 – rozdělení jednotek při cvičení.....	35

Seznam příloh

A – Specifikace základní činnosti zařízení pro tělesně a duševně postižené

B – Plán taktického cvičení

C – Operativní karta

A – Specifikace základní činnosti zařízení pro tělesně a duševně postižené

Denní stacionáře

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- a) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- c) poskytnutí stravy,
- d) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- f) sociálně terapeutické činnosti,
- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Týdenní stacionáře

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy,
- c) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- d) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- g) sociálně terapeutické činnosti,
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy,
- c) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

- d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- g) sociálně terapeutické činnosti,
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Domovy se zvláštním režimem

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy,
- c) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- d) pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- f) sociálně terapeutické činnosti,
- g) aktivizační činnosti,
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Chráněné bydlení

Služba obsahuje tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
- b) poskytnutí ubytování,
- c) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- d) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- f) sociálně terapeutické činnosti,
- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

B – Plán taktického cvičení

TÉMA: Požár kuchyňského koutu

MÍSTO: Speciální škola pro žáky s více vadami, ul. Komenského 64, Nový Jičín

Taktické cvičení jednotek PO Nový Jičín

I. Cíl cvičení

- Procvičit taktiku vedení zásahu při požáru budovy základní školy s dětmi s tělesným i mentálním postižením
- Prohloubit zkušenosti velitelů při velení a řízení sil a prostředků.
- Vyzkoušet evakuaci a záchranu osob se sníženou schopností pohybu a mentálním postižením.
- Procvičit spolupráci jednotky HZS MSK stanice Nový Jičín s dobrovolnými jednotkami.

II. Téma cvičení

- Taktika zásahu při požáru v budově speciální školy.

III. Místo provedení cvičení

Speciální škola pro žáky s více vadami, ul. Komenského 64, Nový Jičín

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

IV. Námet cvičení

Vlivem vadného elektrického spotřebiče (rychlovazné konvice) došlo ke vzniku požáru v místnosti kuchyňského koutu ve 2. NP. V době vzniku požáru probíhala v sousedních učebnách výuka. Kouře na chodbě si všimnul zástupce ředitele školy. Ten také oznámil požár na tísňovou linku 150, dále zajistil vyhlášení požárního poplachu v budově školy a vypnul el. energii, plyn a vodu v budově. Silné zakouření chodby znemožnilo samovolnou evakuaci skupině žáků a pedagogů z tříd sousedících s kuchyňkou.

V. Způsob provedení cvičení

Praktický, bez použití hasebních látek a s použitím dýchací techniky

VI. Materiální zabezpečení cvičení

Vyvíječ kouře, figuranti – žáci a vyučující, záloha sil a prostředků na CPS pro výjezd - 1+3

VII. Zúčastněné stanice, technika

SLOŽKA	MÍSTO DISLOKACE	TECHNIKA	POČET CVIČÍCÍCH
HZS MSK ÚO NJ	CPS Nový - Jičín	CAS 24/2500/200 M2V – MB Atego	1+3
		CAS 24/2000/200 M2V – MB	1+2
		AZ 30 – Iveco	1+1
JSDH Starý Jičín	Starý Jičín	CAS K25/2500/400 M2Z – L101	1+3

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

Tabulka činností

Čas	Situace na místě MÚ	Předpokládaná činnost jednotek
09:00	Vznik požáru	
09:05	Zpozorování požáru zástupcem ředitele.	
09:08	Ohlášení požáru zástupcem ředitele na tísňovou linku	SOPIS přijímá zprávu o vzniku požáru a vyhlašuje 1. stupeň poplachu
09:10	Vyhlášení 1. stupně poplachu.	Výjezd jednotky HZS s technikou CAS 24/2500/200 M2V – MB Atego (I. vůz), CAS 24/2000/200 M2V – MB (II.výjezd), AZ 30 – Iveco
09:11	SOPIS informuje řídícího důstojníka (ŘD) a příslušníka ZPP HZS MSK ÚO NJ o požáru	
09:12	<p>- Příjezd jednotky z CPS Nový Jičín na místo mimořádné události</p> <p>- Chodba ve 2.NP je zakouřená.</p> <p>- VZ žádá SOPIS o vozidlo ZZS s lékařem z důvodu podezření na intoxikaci dětí. (SOPIS NEPŘEDÁ INFORMACI ZZS - není smyslem cvičení)</p>	<p>- VZ přebírá informace od ředitelky školy že z důvodu zakouření chodby zůstala ve třídách v nejvyšším patře hned vedle hořícího kuchyňského koutu skupina x dětí s pedagogy. El. energie, plyn a voda v budově byly vypnuty zástupcem ředitele.</p> <p>- VZ vydává rozkazy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. družstvo z I.vozu společně s VD a č.1 z II. výjezdu provedou rozvinutí dopravního vedení s rozdělovačem a jednoho útočného proudu do nejvyššího patra budovy – cíl hořící kuchyňský kout 2. následně posádka II.výjezdu provedou průzkum a případnou záchranu uvězněných osob, vybaví se prostředky pro evakuaci a záchranu osob ze zakouřeného prostředí 3. osádka AZ 30 se vybaví přetlakovým ventilátorem <p>- č.1, č.2 z I. vozu společně s č.1 II. výjezdu natahují dopravní a útočné vedení; č.1, č.2 z I.vozu hasí požár, VD a č.1 z II. výjezdu provádějí průzkum prostor</p> <p>- osádka AZ30 vynese do patra ventilátor</p>
09:18		Výjezd jednotek JSDH obcí
09:22	<p>Průzkumem je zjištěno že:</p> <p>- požárem je zasažen celý kuchyňský</p>	<p>VD z II. výjezdu hlásí VZ:</p> <p>-při průzkumu nalezeno ve třídě x dětí a x</p>

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

	<p>kout</p> <ul style="list-style-type: none"> - ve třídách nalezeno x imobilních dětí a x dětí s mentálním postižením, kouřem se postupně plní také učebny -VZ informuje SOPIS -Probíhá hašení požáru uvnitř 	<p>učitelů u otevřených oken, učebna mírně zakouřena</p> <ul style="list-style-type: none"> - požárem je zasažen celý kuchyňský kout -VD, a posádka AZ30 připravují nucenou ventilaci komunikačních prostor a ventilaci učeben -č.1 a č.2 z I. vozu provádějí hasební zásah
09:24	<ul style="list-style-type: none"> - VZ žádá na místo psycholožku HZS MSK a posttraumatický intervenční tým - využití psychologů ze Speciálně pedagogického centra při Speciální škole pro žáky s více vadami 	<ul style="list-style-type: none"> - VZ povolává cestou SOPIS na místo posttraumatický intervenční tým
09:25	<ul style="list-style-type: none"> - přijíždí jednotky SDH 	<ul style="list-style-type: none"> - VZ dává pokyny velitelům JSDH, aby se zapojili do průzkumu, záchrany a evakuace osob z budovy, a aby nasadili své přetlakové ventilátory k rychlejšímu odvětrání budovy
09:26	<ul style="list-style-type: none"> -VZ podává zprávu o situaci z místa zásahu na SOPIS, že síly a prostředky stačí - Probíhá záchrana osob Požár je lokalizován (vyvíječ kouře je vypnutý) 	<ul style="list-style-type: none"> -VZ informuje ředitelku školy o počtu nalezených osob a žádá od ní opětovné přepočítání evakuovaných, zda součet souhlasí s celk. počtem osob ten den přítomných ve škole. -jednotky provádějí záchranu osob po schodišti - VD hlásí VZ, že požár je lokalizován
09:26	<ul style="list-style-type: none"> -Probíhá hašení požáru uvnitř budovy -Probíhá přetlakové odvětrávání chodby 	<ul style="list-style-type: none"> -č.1 a č.2 z I. vozu provádějí hasební zásah uvnitř - VZ hlásí na SOPIS, že požár je lokalizován
09:37	<p>Záchrana osob ukončena, osoby předány do péče ZZS, VZ informuje SOPIS</p>	<ul style="list-style-type: none"> -VD informuje VZ o ukončení záchrany osob, osoby byly kvůli podezření z intoxikace kouřem předány do péče ZZS
09:40	<p>Součet osob evakuovaných a zachráněných odpovídá celkovému počtu osob toho dne ve škole.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -VZ dostává informaci od ředitelky školy, že dle součtu zachráněných a evakuovaných by se v budově již neměl nikdo nacházet.
10:00	<p>Požár likvidován</p>	<ul style="list-style-type: none"> - VD hlásí VZ, že požár je likvidován
10:05	<p>Závěrečný průzkum</p>	<ul style="list-style-type: none"> - VZ provádí závěrečný průzkum místa události

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

10:10		<ul style="list-style-type: none"> - VZ hlásí na SOPIS, že požár je likvidován - VZ informuje všechny zasahující o ukončení cvičení a dává rozkaz ke sbalení všech technických prostředků - Strojníci kontrolují kompletnost technických prostředků ve vozidlech
10:20	<ul style="list-style-type: none"> - Jednotky jsou připraveny k odjezdu na základny - Vozidla odjíždějí zpět na základny 	VZ hlásí na SOPIS odjezd vozidel na základnu
10:30	Vozidla jsou zpět na základnách	VZ hlásí na SOPIS o návratu vozidel na základnu.

C – Operativní karta

Speciální škola pro žáky s více vadami – Nový Jičín, Komenského 509/64

TEXTOVÁ ČÁST

Popis stavby

- Samostatně stojící objekt Speciální školy není podsklepen a má 2 nadzemní užitná podlaží. Celkové půdorysné rozměry 58 x 36 m, světlá výška obou nadzemních podlaží je 2,957 m, atika ploché střechy 8,15 m.

V 1. nadzemním podlaží je fyzioterapie s vodoléčbou, jeden výukový blok se dvěma třídami, **smyslovou místností**, kuchyňkou, druhý výukový blok se třemi třídami, kuchyňkou, výtvarná pracovna, jídelní výtah, **evakuační výtah**, dva sklady pomůcek, pohybová místnost, jídelna s navazujícím prostorem výdejny, technické zázemí s prádelnou, sušárnou, místnost pro šití – opravy prádla, mandlem, sklad špinavého a čistého prádla, dílna údržby.

Ve 2. nadzemním podlaží jsou navrženy dva výukové bloky se třemi třídami, kuchyňkou, počítačová pracovna, jídelní a **evakuační výtah**, **místnost pro náhradní zdroj elektrické energie**, administrativní část.

Evakuace - Obě podlaží jsou vzájemně propojena dvěma vnitřními schodišti, která s **evakuačním výtahem** tvoří **chráněnou únikovou cestu typu A, ústící dvěma východy na volné prostranství**. Jeden východ směrem k ulici Komenského, druhý a třetí na opačnou stranu k ulici Riegrova.

Konstrukce stěn a stropů jsou z nehořlavých hmot, stupeň hořlavosti A.

4 požární úseky.

Hl. uzávěr el. energie – z vnější strany před parkovacími místy z ulice Komenské – viz graf. část.

Požární voda – vnější odběrná místa – ul. Komenská cca 65 a 130 m od budovy.

- **vnitřní** odb. místa - na každém podlaží 2 nástěnné hydranty – D25/30m.

PHP – 1. NP 4 PHP práškové – 6 Kg

- 1 PHP sněhový – min. 5 Kg CO₂ (přípravna jídel)

- 2 NP 4 PHP práškové – 6 Kg

Doporučení pro VZ – při požáru kuchyňského koutu – 1 CAS, 1 C proud, družstvo 1+3 na uhašení požáru. V objektu se nachází 62 postižených dětí od 07:30 do 16:00 – pro evakuaci zajistit dostatečný počet hasičů.

Zásahy v objektech speciální školy pro tělesně a duševně postižené

Koch David

